

Dr. Tribl Norbert, Ph.D.

Közigazgatási anyagi és eljárási jog
Munkaügyi és Társadalombiztosítási Igazgatási alapképzési szak

1.

Közjog és magánjog elhatárolása
A hatalmi ágak elválasztásának rendszere
A jogforrások rendszere

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen
készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.6.2-16-2017-00007

A tárgy jellege:	Kollokvium
Szak:	Munkaügyi és Társadalombiztosítási Igazgatási alapképzési szak
Tárgyfelelős intézet:	SZTE Állam- és Jogtudományi Kar Közjogi Intézet
Oktatók	Dr. Tribl Norbert, Dr. Siket Judit Sára
Elérhetőség:	 tribl.norbert@szte.hu
Tantárgyi kreditpontok:	2 kredit
Követelmények:	Coospace adatlap szerint

Tartalom

I. Közjog és magánjog elhatárolása.....	3
I.1. A közjogi jogviszonyok	3
I.2. A magánjogi jogviszonyok	4
II. Hatalmi ágak elválasztásának elve	5
II.1. Törvényhozás – Országgyűlés.....	5
II.2. Végrehajtás – Kormány	5
II.3. Igazságszolgáltatás – Bírósági szervezetrendszer	6
III. A jogforrási rendszer	6
III.1. A jogalkotás rendje.....	7
III.2. Jogszabályok és jogszabályi hierarchia.....	7
III.2.1. Törvény és törvényhozási tárgykörök	8
III.2.2. Rendeletek	9
III.2.2.1. Kormányrendelet	9
III.2.2.2. MNB elnökének rendelete.....	10
III.2.2.3. A kormány tagjának rendelete (miniszterelnöki és miniszteri rendelet).....	10
III.2.2.4. Önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete	10
III.2.2.5. Helyi önkormányzatok rendeletei	10
III.3. Közjogi szervezetszabályozó eszközök	11
III.4. Jogszabályok érvényessége és hatályossága	11
III.4.1. Az érvényesség.....	12
III.4.2. A hatály	12
III.5. A jogszabályok kihirdetése és közzététele	13
IV. Ellenőrző kérdések.....	13
V. Ajánlott Irodalom	13

Az olvasólecke elsajátításához szükséges idő kb. 45 perc.

I. Közjog és magánjog elhatárolása

Az állam hatályos jogszabályainak összességét nevezzük jogrendszernek, amelyen belül a különböző jogszabályokat jogszabálycsoportokra, úgynevezett **jogágakra** bontjuk. Az egyes jogszabályokat tárgyük, az általuk szabályozott élethelyzetek, illetve szabályozási módszerek alapján sorolhatjuk jogágakba (pl. alkotmányjog, közigazgatási jog, büntetőjog, polgári jog, stb.) A jogágak alatt tehát olyan jogszabályok összességét értjük, amelyek a szabályozás célját (tárgyát és módját) tekintve szerves egységet alkotnak.

A jogágakon belül két fő csoportot szokás megkülönböztetni az általuk szabályozott jogviszonyok jellege, illetve a jogviszony alanyai alapján: a **közjogi jogágakat** (pl. alkotmányjog, büntetőjog, közigazgatási jog), illetve a **magánjogi jogágakat** (pl. polgári jog, nemzetközi magánjog, stb.). A közjogi jogágak esetén tehát **közjogi jogviszonyokról**, míg a magánjogi jogágak esetén **magánjogi jogviszonyokról** beszélhetünk. A közjog a közhatalom kiépítésére, az államszervezet felépítésére és működtetésére vonatkozó szabályokat, valamint az állam és az egyén kapcsolatrendszerét meghatározó előírásokat tartalmazza. Ezzel szemben a magánjog a személyek „jogilag elismert érdekeinek előmozdítását” szolgálja.

I.1. A közjogi jogviszonyok

A közjogi jogviszonyokban résztvevő alanyok egyike mindig az állam, így a közjogi jogviszonyok az állami szervek egymás közötti viszonyait, illetve az állam és a természetes személyek közötti viszonyokat határozzák meg. A közjogi jogviszonyok jellemzői az alábbiakban foglalhatók össze:

- **Alá-főlé rendeltség:** A közjogi jogviszonyokat alá-főlé rendeltség jellemzi, ami azt jelenti, hogy az állami szereplők (pl. közigazgatási hatóság) általában többletjogosultságokkal rendelkeznek és meghatározó (a jogviszony természetétől függően kényszerítő) befolyással bírnak a jogviszony létrejöttére, tartalmára és megszűnésére vonatkozóan. Pl.: A hatósági ellenőrzés nem függ az ellenőrzött jogalany akaratától. Ha a hatóság az ellenőrzés során szabálytalanságot tár fel, közigazgatási bírságot szabhat ki, amelynek megfizetése a jogalanyra nézve kötelező. A bírságot a hatóság a jogszabályok keretei között, jogszabályok alapján szabják ki és határozzák meg annak mértékét, amelyre a jogalanynak szintén nincs befolyása.
- **A jogviszony létrejötte független a résztvevő jogalanyok akaratától:** A fentieknek megfelelően a jogviszony jogszabály erejénél fogva jön létre és nem a jogviszony alanyainak akaratától függ. Pl. a hatóság számára az ellenőrzés lefolytatását jogszabály írja elő, míg a feltárt szabálytalanság esetére a jogszabály kötelező jelleggel írhatja elő a meghatározott mértékű bírság kiszabását.
- **A szankció bírság, vagy büntetés:** A közjogi jogviszonyok esetén az alkalmazott szankció bírság, vagy büntetés. (Szemben a magánjogi jogviszonyokkal, ahol kártérítésről beszélhetünk, lásd a következő fejezetet.)

- **Kógens (kötelező) jelleg:** A közjogi jogviszonyok tartalma a jogszabályok rendelkezései által meghatározott, így azoktól a jogviszony alanyai nem térhetnek el, illetve a jogszabályi rendelkezések alkalmazásától még a felek egyező akaratával sem lehet eltekinteni. (Pl. ha a jogszabály bírság kiszabását rendeli el, akkor főszabály szerint a hatóságnak nincs mérlegelési jogköre a tekintetben, hogy kiszabja-e a bírságot vagy sem.)
- **A jogalanyok helyettesítésére nincs mód:** A közjogi jogviszonyokban a jogviszonyban résztvevő jogalanyok helyettesítése – a magánjoggal ellentétben – általában nem lehetséges. Pl. A bűncselekmény elkövetéséért kiszabott büntetés nem teljesíthető valaki más által, a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóság köteles eljárni, stb.

I.2. A magánjogi jogviszonyok

A magánjog a személyek (természetes és jogi személyek egyaránt!) egymás közötti viszonyaira vonatkozó szabályok összessége, jogilag elismert érdekeik előmozdítását szolgálja. Tipikus magánjogi jogágak a polgári jog, családi jog, nemzetközi magánjog, stb. A **magánjogi jogviszonyok jellemzői** az alábbiakban foglalhatók össze:

- **Mellérendeltség, a jogviszony alanyainak egyenjogúsága:** A közjogi jogviszonyokkal ellentétben a magánjogi jogviszonyok alanyai egyenrangúak, ugyanazok a jogok és kötelezettségek vonatkoznak a felekre (a jogviszonyban betöltött helyzetüknek megfelelően), főszabály szerint egyik fél dominanciája sem jellemzi a jogviszonyokat. (A törvény erejénél fogva legalább is, a felek azonban széleskörű rendelkezési joggal bírnak a jogviszony tartalmát illetően, lásd alább.)
- **A jogviszony létrejötté a jogalanyok akaratától függ:** Ellentétben a közjogi jogviszonyokkal a magánjogi jogviszonyok létrejötté általában a jogalanyok akaratától függ. (Pl. adásvételi szerződés megkötése: akarok-e autót venni, vagy sem, illetve a jogviszony másik oldalán akarok-e autót eladni, vagy sem?)
- **Szankció: általában a kártérítés:** a magánjogi jogviszonyok esetén, ha az szükséges, az alkalmazott szankció a kártérítés.
- **Diszpozitív (megengedő) jelleg:** A magánjogi szabályok diszpozitívak, vagyis a felek egyező akaratával eltérhetnek a jogszabályban foglalt rendelkezésektől. A magánjogi jogviszonyokban tehát a résztvevő felek széles rendelkezési joggal bírnak a jogviszony létrejöttét, tartalmát, illetve megszűnését illetően. Bármit megtehetnek, amit jogszabály kifejezetten nem tilt. (Pl. a vételár meghatározása alku tárgya, a felek egyező akaratával határozzák meg.)
- **Jogalanyok helyettesítése lehetséges:** magánjogi jogviszonyokban főszabály szerint a jogviszony alanyainak helyettesítésére lehetőség van. (Nem az a lényeg, hogy kitől veszem meg az autót, hanem, hogy a megvásárolt autó rendelkezzen azokkal a tulajdonságokkal, amelyekkel még szándékomban áll megvenni.)

II. Hatalmi ágak elválasztásának elve

A hatalmi ágak elválasztása a hatalomkoncentráció megakadályozásának eszközeként az államhatalom fő funkcióinak elválasztását, különböző állami szervekre történő szétosztását és egyensúlyban tartást jelenti. E szerint három hatalmi ágat különböztetünk meg: a törvényhozást, a végrehajtást és az igazságszolgáltatást. E három hatalmi ág eltérő funkcióval rendelkezik az államgépezet működése során és az állam demokratikus működésének garanciáját jelenti, hogy mind funkcionális, mind személyi, mind pedig intézményi szinten elkülönülten valósuljanak meg az egyes hatalmi ágakhoz tartozó funkciók. Magyarországon a törvényhozó hatalmi ágat az Országgyűlés, a végrehajtó hatalmi ágat a Kormány, az igazságszolgáltatást pedig a bírósági szervezetrendszer testesíti meg. A három hatalmi ág kölcsönösen fékezi és ellensúlyozza egymást (fékek és ellensúlyok elve – „*checks and balances*”)

II.1. Törvényhozás – Országgyűlés

Magyarország legfőbb népképviselői szerve az Országgyűlés, amely megalkotja és módosítja Magyarország alaptörvényét, törvényeket alkot, elfogadja a központi költségvetést és jóváhagyja annak végrehajtását, felhatalmazást ad a feladat- és hatáskörébe tartozó nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére, megválasztja a köztársasági elnököt, az Alkotmánybíróságtagjait és elnökét, a Kúria elnökét, az Országos Bírósági Hivatal elnökét, a legfőbb ügyészt, az alapvető jogok biztosát és helyetteseit, valamint az Állami Számvevőszék elnökét. Ezen kívül az Országgyűlés megválasztja a miniszterelnököt, dönt a Kormánnyal kapcsolatos bizalmi kérdéstről, felosztatja az alaptörvény-ellenesen működő képviselő-testületet, határoz a hadiállapot kinyilvánításáról és a békekötésről, különleges jogrendet érintő, valamint katonai műveletekben való részvétellel kapcsolatos döntéseket hoz, közkegyelmet gyakorol, illetve az Alaptörvényben és törvényben meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.

A legfőbb népképviselői szervként az Országgyűlés az ún. közvetett demokrácia megtestesítője, egyik legfontosabb feladata a legmagasabb szintű jogszabályoknak, a törvényeknek a megalkotása.

II.2. Végrehajtás – Kormány

A Kormány a végrehajtó hatalom általános szerve, amelynek feladat- és hatásköre kiterjed mindarra, amit az Alaptörvény vagy jogszabály kifejezetten nem utal más szerv feladat- és hatáskörébe. A Kormány az Országgyűlésnek felelős. A Kormány a közigazgatás legfőbb szerve, törvényben meghatározottak szerint államigazgatási szerveket hozhat létre. Feladatkörében eljárva a Kormány törvényben nem szabályozott tárgykörben, illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján rendeletet alkot.

A Kormány tehát egyrésztől végrehajtja az Országgyűlés által alkotott törvényeket, megszervezi és működteti a közigazgatást és meghatározza a politikai irányvonalat. (Szakmai és politikai kormányzás.)

II.3. Igazságszolgáltatás – Bírósági szervezetrendszer

A bíróságok igazságszolgáltatási tevékenységet látnak el. A legfőbb bírósági szerv a Kúria. A bíróság dönt büntetőügyben, magánjogi jogvitában, a közigazgatási határozatok törvényességéről, az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről, a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról és törvényben meghatározott egyéb ügyben.

Az igazságszolgáltatás funkciója, hogy az Országgyűlés és az Alaptörvény által meghatározott más jogalkotók által megalkotott jogszabályok alapján döntsenek konkrét, egyedi ügyekben: a jogszabályok alapján jogalkalmazást végezzenek. E tevékenysége során az igazságszolgáltató hatalmi ág jogosult többek között arra, hogy a végrehajtó hatalmi ág döntéseit (pl. közigazgatási hatóság döntését) megsemmisítse, vagy megváltoztassa, amennyiben annak tartalma jogszabályba ütközik.

A magyar bírósági szervezetrendszer négy szintű: első fokon ítélik a járásbíróságok és törvényszékek. Másodfokon a törvényszékek és az ítéltáblák, a bírói szervezetrendszer csúcán pedig a Kúria áll, mint legfelsőbb bírói fórum. 2020. április 1-jétől megszűntek a Munkaügyi és Közigazgatási bíróságok. Közigazgatási ügyekben elsőfokon a közigazgatási kollégiummal működő törvényszékek, törvényben meghatározott esetben a Kúria, másodfokon és felülvizsgálati ügyekben a Kúria jár el.

III. A jogforrási rendszer

Az állam által alkotott (magatartási) szabályokat, illetve az azokat kibocsátó szervet nevezzük jogforrásnak. Az **anyagi, vagy belső jogforrás** kifejezést alkalmazzuk az Alaptörvény által magatartási szabály létrehozására felhatalmazott és a szabályt létrehozó állami szervekre (pl. Országgyűlés, Kormány, stb.). **Alaki, vagy külső jogforrás** ezzel szemben az állam felhatalmazott szerve által, meghatározott jogalkotási rend szerint létrehozott szabály megjelenési formája, amely a konkrét rendelkezéseket tartalmazza (tipikusan ilyen pl. a törvény és a rendelet). Az Alkotmánybíróság szerint a jogforrás fogalma egyrészt magát a jogszabályt jelenti, másrészt a jogalkotó hatáskört és annak gyakorlását, a jogalkotási eljárását, a jogalkotó tényét. Egy adott állam jogrendszerének alapja is az alkotmány. Magyarország esetén az Alaptörvény R) cikke kifejezetten deklarálja, hogy az Alaptörvény Magyarország jogrendszerének alapja, illetve, hogy az Alaptörvény és a jogszabályok mindenkire nézve kötelezőek.

A fentiekből következik, hogy a jogforrás és a jogszabály nem azonos fogalmak. A jogforrások, vagyis az Alaptörvény alapján kötelező magatartási szabályt megállapító, az állam által kibocsátott rendelkezések köre jóval tágabb, mint a jogszabályoké. A jogszabályok jogforrások, viszont nem minden jogforrás jogszabály. Pl. a közjogi szervezetszabályozó eszközök – lásd

később – jogforrások, de nem jogszabályok. De éppígy példaként lehetne említeni az Alkotmánybíróság határozatait, amelyek kötelező erővel bírnak mindenkire nézve, mégsem jogszabályok. El kell tehát különítenünk egymástól a jogforrásokat és a jogszabályokat.

Jogszabály az állam által alkotott olyan normatív aktus, amelyet az Alaptörvény ekként határoz meg. Általánosan kötelező magatartási szabályt az Alaptörvény és az Alaptörvényben megjelölt, jogalkotó hatáskörrel rendelkező szerv által megalkotott, a hivatalos lapban kihirdetett jogszabály állapíthat meg. Az Alaptörvény T) cikke szerint jogszabály a törvény, a kormányrendelet, a miniszterelnöki rendelet, a miniszteri rendelet, a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelete, az önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete, az önkormányzati rendelet, illetve kivételes jelleggel a Honvédelmi Tanács és a köztársasági elnök különleges jogrend idején kiadott rendelete. (vö. Alaptörvény T) cikk (2) bek.) A jogszabályok köre tehát az Alaptörvény által taxatív meghatározott, vagyis az állam jogalkotási hatáskörrel rendelkező szervei más, további jogszabályokat nem hozhatnak létre. Jogszabály nem lehet ellentétes az Alaptörvénnyel.

III.1. A jogalkotás rendje

A jogszabályalkotás állami, közhatalmi tevékenység, „állami monopólium”, az állami szervek legfontosabb közhatalmi jogosítványa. Az Alaptörvény pontosan meghatározza a jogszabályok körét, illetve a jogalkotó szerveket. Ezen kategóriáktól eltérni nem lehet, és számuk sem bővíthető. (Kizárólag az Alaptörvény módosításán keresztül lehetne létrehozni újabb jogszabály típusokat, illetve újabb jogalkotó szerveket.) A jogalkotás szigorú szabályokhoz kötött folyamat, amelynek kereteit az Alaptörvény rögzíti (jogalkotó szervek, jogszabályok, illetve a jogszabályok egymáshoz fűződő viszonya, az ún. jogszabályi hierarchia, lásd alább), a részletszabályokat pedig a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (Jat.) tartalmazza.

III.2. Jogszabályok és jogszabályi hierarchia

A fentiekre és az Alaptörvény T) cikkére tekintettel a jogszabályok és az azokat kibocsátó jogalkotó szervek az alábbiak:

- A **törvény** (jogalkotó: Országgyűlés),
- A **kormányrendelet** (jogalkotó: Kormány),
- A **miniszterelnöki rendelet** (jogalkotó: miniszterelnök),
- A **miniszteri rendelet** (jogalkotó: miniszter),
- A **Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelete** (jogalkotó: MNB),
- Az **önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete** (jogalkotó: önálló szabályozó szerv vezetője),
- Az **önkormányzati rendelet** (jogalkotó: önkormányzati képviselő testülete).
- (+ 2: Honvédelmi Tanács és Köztársasági Elnök rendelete)

A jogszabályi hierarchia a jogszabályok alá- fölérendeltségé jelenti. E szerint az alacsonyabb szintű jogszabály nem ütközhet magasabb szintű jogszabállyal, az ilyen jogszabály alkotmány sértő és ezért érvénytelen. A jogszabályi hierarchia egyik következménye, hogy magasabb szintű jogszabályok hatályon kívül helyezhetik az alacsonyabb szintűeket.

Az Alaptörvény rendelkezései alapján a jogszabályi hierarchia az alábbiak szerint foglalható össze:

- Az Alaptörvénnyel jogszabály nem lehet ellentétes.
- A kormány rendelete törvénnyel nem lehet ellentétes.
- A Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelete törvénnyel nem lehet ellentétes.
- A miniszteri és miniszterelnöki rendelet törvénnyel, kormányrendelettel és a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendeletével nem lehet ellentétes.
- Az önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete törvénnyel, kormányrendelettel, miniszterelnöki rendelettel, miniszteri rendelettel és a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendeletével nem lehet ellentétes.
- Az önkormányzati rendelet más jogszabállyal nem lehet ellentétes.

III.2.1. Törvény és törvényhozási tárgykörök

A törvények a legfelsőbb népképviselői szervek (parlamentek) által elfogadott és általuk törvénynek nyilvánított jogszabályok. Ahogyan korábban láthattuk, Magyarországon a legfőbb népképviselői szerv az Országgyűlés, ezért a törvény az Országgyűlés által megalkotott jogszabály, amely a jogszabályi hierarchia csúcsán áll. Törvény csak az Alaptörvénnyel nem lehet ellentétes. (Megjegyzendő, hogy az Alaptörvény T) cikke nem sorolja fel az Alaptörvényt a jogszabályok között, vagyis az Alaptörvény nem jogszabály.)

A törvényalkotás az Országgyűlés át nem ruházható, kizárólagos jogköre. Az Országgyűlés törvényalkotó hatalma teljes és az Alaptörvény keretei között korlátlan, vagyis az Alaptörvény keretei között az Országgyűlés bármiről alkothat törvényt. Az Alaptörvény néhány esetben nevesíti, hogy milyen tárgykörökben **kell** az Országgyűlésnek törvényt alkotnia (pl. Alaptörvény I. cikk (3) bek.: Alapvető jogokra és kötelességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg.), ezek elsősorban találhatók az Alaptörvényben. Minden más esetben a törvényalkotás nem kötelező, hanem lehetőség az Országgyűlés számára.

A törvények elfogadásuk alapján lehetnek:

- **Egyszerű vagy feles törvények:** egyszerű többséggel kell megszavazni (több mint a jelenlévő OGY képviselők fele támogatja).

- **Sarkalatos törvények:** a jelen lévő OGY képviselők kétharmadának szavazatára van szükség. (Több mint 30 tárgykörben követeli meg az Alaptörvény.) – Ez az úgynevezett „kiskétharmad”.
- **Valamennyi országgyűlési képviselő 2/3-os többségével elfogadott törvény** – Ez az úgynevezett „nagykétharmad.” Két esetben követeli meg az Alaptörvény:
  - Az Alaptörvény elfogadása vagy módosítása
  - Az Alaptörvény E) cikk (2) bek. szerinti nemzetközi (EU) szerződés kötelező hatályának elismerésére adott felhatalmazáshoz („EU alapító szerződéshez”)

A sarkalatos törvényeket egyszerű többséggel elfogadott törvénnyel nem lehet módosítani, vagy hatályon kívül helyezni.

III.2.2. Rendeletek

A rendeletek főszabály szerint a végrehajtó hatalom által kibocsátott jogszabályok. A rendelet a jogalkotási felhatalmazás alapján lehet: **eredeti jogot alkotó**, illetve **végrehajtási (származékos)**.

- **Eredeti jogot alkotó rendelet:** ha a jogszabály (rendelet) valamely életviszonyt elsőként szabályoz és a jogalkotási felhatalmazás az Alaptörvényből ered. Eredeti rendeletalkotási hatáskörrel felruházott jogalkotó szerv a Kormány és a helyi önkormányzatok képviselő testületei.
- **Végrehajtási rendelet:** magasabb szintű jogszabály (tipikusan törvény) felhatalmazása alapján, annak keretei között, a végrehajtás részleteit szabályozza.
  - Felhatalmazás jogosultja konkrétan meghatározott
  - A jogalkotás tárgya és keretei pontosan meghatározottak
  - A felhatalmazás másnak tovább nem adható
  - A felhatalmazás jogosultja a jogszabályt köteles megalkotni

Az eredeti jogalkotó hatáskörben kiadott rendeletek esetén a felhatalmazás közvetlenül az Alaptörvényből ered és nincs olyan felettes norma (pl. törvény), amely az adott élethelyzetet már szabályozná. Ezzel szemben származékos jogalkotási hatáskörben kiadott rendeletek esetén egy felettes norma (pl. törvény) már szabályozza az adott élethelyzetet (pl. felsőoktatás), azonban az egyes részletszabályok kidolgozását alacsonyabb jogszabályi szintre utalja (pl. a felsőoktatásról szóló törvény végrehajtási rendelete).

III.2.2.1. Kormányrendelet

A Kormány feladatkörében eljárva, törvényben nem szabályozott tárgykörben (**eredeti jogalkotó hatáskör**), illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján (**származékos jogalkotói**

hatáskör, tehát végrehajtási rendeletet alkotása), rendeletet alkot. A Kormány rendeletalkotási jogkörét testületi szervként gyakorolja.

Eredeti jogalkotó hatáskörben: akkor végezhet jogalkotó tevékenységet, ha az adott kérdésben még nem született törvény és az adott tárgy nem törvényhozási tárgykör.

III.2.2.2. MNB elnökének rendelete

A Magyar Nemzeti Bank elnöke törvényben kapott felhatalmazás alapján (**tehát végrehajtási, származékos**), feladatkörében eljárva, meghatározott tárgykörökben rendeletet alkothat. Az MNB elnökének rendelete törvénnyel nem lehet ellentétes.

A rendeletalkotás tárgyköreit a Magyar Nemzeti Bankról szóló törvény (2013. évi CXXIX. tv.) taxatíván határozza meg.

III.2.2.3. A kormány tagjának rendelete (miniszterelnöki és miniszteri rendelet)

A kormány tagja törvényben, vagy kormányrendeletben kapott felhatalmazás alapján, feladatkörében eljárva, önállóan, vagy más miniszter egyetértésével rendeletet adhat ki, amely törvénnyel, kormányrendelettel és az MNB elnökének rendeletével nem lehet ellentétes.

A miniszteri és miniszterelnöki rendeletek a jogszabályi hierarchiában egy szinten foglalnak helyet és kizárólag végrehajtási rendeletek, vagyis magasabb szintű jogszabály (törvény vagy kormányrendelet) felhatalmazása alapján alkothatók.

III.2.2.4. Önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete

Az önálló szabályozó szerveket az Országgyűlés sarkalatos törvényben a végrehajtó hatalom körébe tartozó egyes feladat és hatáskörök ellátására és gyakorlására hozhatja létre. Jelenleg kettő ilyen szerv működik: a **Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH)**, illetve a **Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal (MEKH)**.

Az önálló szabályozó szerv vezetője törvényben kapott felhatalmazás alapján (**tehát végrehajtási rendelet**), feladatkörében eljárva alkothat rendeletet, amely törvénnyel, kormányrendelettel, miniszterelnöki rendelettel, miniszteri rendelettel és a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendeletével nem lehet ellentétes.

III.2.2.5. Helyi önkormányzatok rendeletei

A helyi önkormányzat az Alaptörvény értelmében feladatkörében eljárva, törvény által nem szabályozott helyi társadalmi viszonyok rendezésére (**eredeti jogalkotási hatáskör**), illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján (**végrehajtási**) rendeletet alkot. A helyi önkormányzat rendelete más jogszabállyal nem lehet ellentétes.

III.3. Közjogi szervezetszabályozó eszközök

A jogszabályoktól meg kell különböztetnünk az államszervezetten belüli címzetti körrel rendelkező normatív aktusokat, amelyeket a jogalkotásról szóló törvény jelenleg közjogi szervezetszabályozó eszköz cím alatt nevesít.

Egyik típusa a **normatív határozat**, amelyet testületi szerv alkot. Normatív határozatban az Országgyűlés, a Kormány és más testületi központi államigazgatási szerv, az Alkotmánybíróság, illetve a Költségvetési Tanács saját szervezetét és működését, tevékenységét, illetve cselekvési programját szabályozhatja. Emellett normatív határozatban szabályozhatja a helyi önkormányzat, illetve a nemzetiségi önkormányzat képviselő-testülete a saját és az általa irányított szervek tevékenységét, cselekvési programját, valamint az általa irányított szervek szervezetét és működését.

A közjogi szervezetszabályozó eszközök másik típusa a **normatív utasítás**, amelyet állami szerv (egyszemélyi) vezetője bocsát ki a vezetése, irányítása, vagy felügyelete alá tartozó szervek szervezetének és működésének, valamint tevékenységének szabályozására. Normatív utasítást bocsáthat ki például a köztársasági elnök, a miniszterelnök, az Országos Bírósági Hivatal elnöke, a legfőbb ügyész, az alapvető jogok biztosa, a Magyar Nemzeti Bank elnöke, az Állami Számvevőszék elnöke, a fővárosi és megyei kormányhivatal vezetője, valamint a polgármester, a főpolgármester, a megyei közgyűlés elnöke és a jegyző.

A közjogi szervezetszabályozó eszközök tehát az államszervezetten belüli címzetti körrel rendelkeznek. (Ebben eltérnek a jogszabályoktól, amelyek címzetti köre az államszervezetten belüli és azon kívüli is lehet.) Egy adott közjogi szervezetszabályozó eszköz tehát az azt kibocsátó szerv vagy személy által irányított állami szerv szervezetére, működésére, irányítására, stb. vonatkozó belső szabályokat tartalmazza. Ilyenek pl. az Országgyűlés OGY határozatban elfogadott „házaszabályi” rendelkezései, az Alkotmánybíróság vagy a Kormány határozatban elfogadott ügyrendje. Ezek jogszabállyal nem lehetnek ellentétesek, illetve jogszabály rendelkezése azokban nem ismételtető meg. Két esetben:

A közjogi szervezetszabályozó eszközökre vonatkozó részletszabályokat a jogalkotásról szóló törvény 23.§-a tartalmazza.

III.4. Jogszabályok érvényessége és hatályossága

A jogszabályok érvényessége és hatályossága nem összekeverendő fogalmak. Kizárólag létező jogszabály lehet érvényes, és kizárólag érvényes jogszabály lehet hatályos (vagyis alkalmazható).

Az érvényesség a jogalkotás folyamatának záró szakaszához kapcsolódik: a jogszabálynak, mint írott jognak a létrejöttét jelzi. Az érvényesség a jogi hatás kifejtésére való alkalmasságot jelenti. Ezzel szemben a hatály a jogszabály alkalmazhatóságát, illetve alkalmazandóságát jelöli, amely többlet tartalmat jelent: nem csupán a jogi hatásra való alkalmasság, hanem a jogi hatásnak a tényleges bekövetkezhetőségét foglalja magában.

III.4.1. Az érvényesség

Az érvényesség kellékei az alábbiakban foglalhatók össze:

- **A jogszabály megalkotására felhatalmazott, jogalkotó hatáskörrel rendelkező szervtől származik,**
- **illeszkedik a jogforrási hierarchiába,**
- **jogalkotási eljárás szabályainak megtartása mellett alkották meg,**
- **és megfelelő módon kihirdették.**

A kihirdetés a jogalkotási folyamat záró eleme, ettől a perctől kezdve beszélünk **létező jogszabályról. Miért?** Minden jogi norma fogalmi eleme, hogy az érintettek számára hozzáférhető, megismerhető legyen.

III.4.2. A hatály

A hatály a jogszabály, vagy jogszabályi rendelkezés alkalmazásának időbeli, területi, vagy tárgyi és alanyi kör szerinti körülhatárolását jelenti. A jogszabályi rendelkezést főszabály szerint a hatálybalépését követően keletkezett tényekre és jogviszonyokra, valamint a már megkezdett eljárási cselekményekre kell alkalmazni. Ekkortól és így válik tehát a jogszabály alkalmassá arra, hogy társadalmi viszonyokat rendezhessen. Ennek megfelelően megkülönböztethetünk területi, tárgyi, személyi és időbeli hatályt.

Területi hatály: Azt a földrajzi területet jelöli ki, ahol az adott norma alkalmazható és alkalmazandó. Országos és központi állami szervek MO egész területére kiterjedő illetékességgel, az önkormányzatok csak saját közigazgatási területükre kiterjedő hatállyal alkothatnak jogszabályokat.

Személyi és tárgyi hatály: A személyi hatály a személyi kört jelenti, akikre vonatkozóan a jogi normát alkalmazni kell, illetve alkalmazni lehet. A tárgyi hatály azokat az ügyköröket jelöli, amelyekben a jogi normát alkalmaznunk kell.

Időbeli hatály: Olyan időtartamot jelöl, amelytől kezdődően és ameddig a jogszabályt alkalmazni kell, illetve alkalmazni lehet. **Ez az időszak a jogszabály hatályba lépésével kezdődik és addig tart, amíg a jogszabály hatályát nem veszti.** A hatálybalépés napjáról minden jogszabálynak kifejezetten és egyértelműen rendelkeznie kell. A hatálybalépés lehet:

- Azonnali (pl. a kihirdetés napján)
- Jövőbeli hatály (pro futuro) – a kihirdetést követő valamely nap
- Visszaható hatály: a kihirdetés napját megelőző időpont – **kizárólag** kivételes esetben.

Egy jogszabály hatályát veszti, ha azt egy másik jogszabályi rendelkezés hatályon kívül helyezi, vagy módosítja, a jogszabályi rendelkezés meghatározott időpontnak, vagy jövőbeli feltételnek a bekövetkezésével végrehajtottá vált, vagy ha az Alkotmánybíróság vagy bíróság megsemmisíti.

A visszaható hatály tilalma azt jelenti, hogy jogszabály a hatálybalépését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, kötelezettséget nem tehet terheesebbé, valamint nem vonhat el vagy korlátozhat jogot és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.

III.5. A jogszabályok kihirdetése és közzététele

A jogszabályok megfelelő módon történő **kihirdetése** az érvényesség feltétele. A kihirdetés az első hivatalos közreadás, amely a jogosítottak és kötelezettek tudomására hozza, vagy legalábbis általuk megismerhetővé teszi a jogszabály elfogadott és aláírt szövegét. A kihirdetésnek mindig jogilag szabályozott módon, jogszabályban meghatározott helyen és formában kell megtörténnie.

A jogszabályokat az önkormányzati rendeletek kivételével a Magyar Közlönyben kell kihirdetni. A Magyar Közlöny Magyarország hivatalos lapja.

A közzététel a már kihirdetett jogszabályok további közreadása, amelyhez azonban a kihirdetéstől eltérően nem fűződnek joghatások. (A jogszabályokat pl. a Nemzeti Jogszabálytáron keresztül érhetjük el: www.njt.hu)

IV. Ellenőrző kérdések

1. Mit jelent a hatalmi ágak elválasztásának elve?
2. Milyen jogszabályokat ismer?
3. Mit jelent a jogszabályi hierarchia?
4. Melyek az érvényesség kellékei?
5. Mit jelent a visszaható hatály tilalma?
6. Mik azok a közjogi szervezetszabályozó eszközök?
7. Milyen jogszabállyal nem lehet ellentétes az önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete?
8. Mi az a sarkalatos törvény?

V. Ajánlott Irodalom

FAZEKAS Marianna (szerk.): Közigazgatási jog – Általános rész I., (IV. átdolgozott és bővített kiadás) ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2019.

FAZEKAS Marianna (szerk.): Közigazgatási jog - Általános rész III. - II. átdolgozott kiadás ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2017.